

PORTRET INTELECTUAL *Intellectual Portrait*

Smaranda ȘTEFANOVICI¹

Abstract

The article pays tribute to Professor I.Galea, multi-faceted personality, philologist, researcher, essayist, translator and lexicographer. The themes of interest she approached, the courage of dual interpretation, the dynamic model of interpretation, the recycling of tradition through new theories and interpretations and the dismantling of the immutable character of the text ranks her among the undisputed literati of communism, a woman of open horizons with an essential contribution to the development of Romanian anglistics.

Keywords: interdisciplinarity, literary text and criticism, tradition and innovation, classical analytical method, dynamic model.

Volumul *De la Victorianism la Postmodernism. In Memoriam Ileana Galea*² este dedicat memoriei d-nei Ileana Galea, cadru didactic universitar la Catedra de Filologie a UBB din Cluj-Napoca, filolog, cercetător, eseist, traducător și lexicograf.

La 76 de la naștere și 10 ani de la dispariție, Ileana Galea nu a fost dată uitării. Acest lucru se datorează în mare măsură coordonatorului acestui volum, prof.univ.dr. Mihaela Mudure, cadru didactic la UBB Cluj-Napoca, eseist, traductolog, o “voce” feministă cunoscută și apreciată național și internațional.

Volumul omagial este o inițiativă binevenită și reușită de a reda posterității imaginea unei personalități plurivalente. Portretul intelectual schițat inițial prin comunicările de la Simpozionul *In Memoriam I.Galea* (15 noiembrie 2012) organizat de Facultatea de Litere din cadrul UBB, Departamentul de limbă și literatură engleză, este completat de M.Mudure în introducerea acestui volum omagial printr-o fișă bio-bibliografică exhaustivă, care definește contribuția I.Galea la dezvoltarea anglisticii românești, un destin academic împlinit.

Acest volum colectiv aniversar include 19 eseuri care conturează portretul intelectual al I.Galea realizat din perspectiva unor foști colegi și studenți, universitari, tineri doctoranzi, angliști sau iubitori de literatură: Rodica Albu, Carmen-Narcisa Brașoveanu, Bianca Doris Bretan, Ruxandra Bularca, Rodica Dimitriu, Marius Jucan, Tamara Lăcătușu, Octavian More, Mihaela Mudure, Amelia Nan, Adriana Neagu, Claudia Novosivschei, Ștefan Oltean, Alina Pamfil, Oana-Meda Păloșanu, Adrian Radu, Ioana Sasu-Bolba, Virgil Stanciu, Sanda Tomescu Baciu. Ele iau în discuție *profilul uman* al d-nei I.Galea (generoasă, cu eleganță, distincție și căldură sufletească, cu deschidere și dăruire, zâmbet cald și

¹ Assoc. Prof.PhD, “Petru Maior” University of Târgu-Mureș

² Mudure, M. *De la Victorianism la Postmodernism....* Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2013, pp. 256, ISBN: 978-973-595-528-1.

încurajator), *contribuțiile filologice* ale dânsi (traducătoare a lui H. James, interpret/eseist al literaturii britanice victoriene, moderne și contemporane, autor de manuale) precum și *temele* de mare interes abordate de dânsa (cum sunt perspectiva duală asupra unui text literar, melodramă și modernitate, între tradiție și modernitate, victorianism și pasiune, fetișism intelectual și spirit victorian, victorianism și bakhtinism, victorianism și modernism). Inedite prin atipicul abordării sunt *autoportretele* realizate (prin crezul traducătorului I.Galea și respectiv prin dialogul dinamic și plural al cititorului activ și interogativ I.Galea cu textul lecturat).

Însuși titlul volumului, *De la Victorianism la Postmodernism*, ales sugestiv de M.Mudure, indică un arc peste timp dar și o deschidere a I. Galea spre nou; de aici, perspectiva duală, de reciclare a tradiției ca mod de gândire și simțire, prin teorii și interpretări noi care să îngemăneze, dincolo de antinomiile victorianism (tradiție) vs. modernitate (inovație), acea legătură dinamică care trebuie exploatată cu finețe introspectivă și onestitate critică.

Am cunoscut-o pe doamna prof. Galea cu mulți ani în urmă. Mi-a fost profesoară la facultate și apoi membru în comisia de doctorat. Am admirat-o ca om și femeie pentru căldura sufletească în relațiile cu oamenii, fără sofisticării academice; i-am prețuit calitățile de dascăl înăscut, dăruirea totală la cursurile pe care le predă. I.Galea a fost totodată un mentor special prin rigoarea științifică pe care și-o impunea; azi aplic în activitatea mea cu studenții multe lucruri învățate de la dânsa, lucru evidențiat în eseurile omagiale și de alți foști discipoli ai dânsi (M.Mudure, R.Albu, R.Dimitriu, T.Lăcătușu, A.Neagu etc.): să îți iubești meseria, să te apleci mereu spre teorii noi, să intri la clasă mereu cu zâmbetul pe buze, să insuflă curaj și încredere studenților. Mă simt extrem de onorată azi de a avea ocazia să scriu o recenzie la un volum în memoria acestei d.știnse doamne. Din motive pur subiective, în cele de mai jos voi puncta acele lucruri pe care le-am considerat demne de evidențiat în articolele din volum, într-o ordine tematică aleasă din considerente ce țin de amintirile mele legate de prof. I. Galea și ca atare a-i incita pe cititori să lectureze acest volum pentru a se apropia de ceea ce a însemnat I. Galea – *OMUL, DASCĂLUL, ESEISTUL ȘI CRITICUL LITERAR*, și nu în ultimul rând *TRADUCĂTORUL*.

Capacitatea de a aprecia fără rezerve, de a încuraja și de a susține atunci când consideră că celălalt merită să fie susținut (Albu³), eleganța și căldura manifestate față de toți cei pe care i-a îndrumat – fie și de la distanță (Dimitriu⁴), fantastica deschidere și dăruire față de discipolii în formare... calmul, răbdarea și eleganța în momente de cumpănă personală (Lăcătușu⁵), altruistă și generoasă, mereu zîmbitoare și apropiată sufletește (Sasu-Bolba⁶), plină de vigoare (Neagu⁷), sunt doar câteva trăsături evidențiate în acest volum omagial care vin să contureze portretul de melancolică aducere aminte al I.Galea - *OMUL* (Mudure⁸).

³ Mudure, M. *De la Victorianism la Postmodernism...*, p. 9

⁴ Idem, p. 49

⁵ Idem, p. 101

⁶ Idem, p. 231

⁷ Idem, p. 159

⁸ Idem, p. 133

DASCĂLUL I. Galea este rememorat nostalgic de către foști învățăței. I. Sasu-Bolba își amintește de preocuparea continuă a profesoarei de îmbunătățire a sistemului de predare, stilul didactic, analitic și ordonat în abordarea cursurilor⁹. Era mereu deschisă dialogului, demontând premiza conform căreia textul ar avea un caracter imuabil; nu se mulțumea niciodată să sintetizeze opinii consacrate, modelul de interpretare oferit era unul dinamic, care invita studentul la internalizare, comparatism și performanță. Plină de finețe introspectivă și onestitate critică, secondate în permanență de apetența pentru nou, își conștientiza studenții de necesitatea ieșirii din tiparele aride prin expunerea și argumentarea de noi idei (Neagu¹⁰).

De altfel aparițiile editoriale de unic autor sau în colaborare cu alți universitari (V.Stanciu, I.Criveanu, A.Ivaș, M.Voia, I.Sasu) dedicate studiului limbii engleze confirmă această dimensiune didactică. Foști învățăței, actualmente profesori, vorbesc în eseurile lor despre manualele și antologiile editate de dânsa ca fiind și azi instrumente de lucru indispensabile în atingerea competenței lingvistice. În acest sens articolele B. Bretan¹¹ și respectiv I.Sasu-Bolba¹² sunt edificatoare. Pe o piață saturată de oferte de manuale dedicate învățării limbii engleze, acestea sunt și azi reeditate și/sau promovate pe internet, reprezentând o alternativă serioasă la numeroasele caiete și cărți care au poate un design mai atrăgător, dar nu dau dovadă de acea abordare inedită, lexicală, gramaticală și stilistică a textelor, selectate pentru a fi diferite ca gen și ca dificultate, care combină componenta culturală cu un umor fin, dând impresia unui efort intelectual atenuat în asimilarea cunoștințelor. La nivel universitar, se atrage atenția asupra metodei clasice analitice, care deși aparent a pierdut teren în fața metodelor moderne (conversația liberă, cu folosirea de imagini), este singura eficientă, conchide autoarea, ducând la rezultate de calitate chiar și în elaborarea unui curs pentru studenții de la drept.

Indiferent de cine vorbim (om, dascăl, autor de manuale, eseist sau critic literar), I. Galea se plasează în același spațiu intermediar în care O. More le plasează pe surorile Brontë în articolul său¹³; asistăm la aceeași oscilare între tradiție și inovație, aceeași căutare continuă a unui echilibru, a unei ordini, necesitatea de a integra abordările tradiționale și moderne într-un tot unitar. Această abordare polarizată duce la o tensiune susținută în modul în care I.Galea a abordat critic romane victoriene, moderne și postmoderne. Identitatea emergentă a *CRITICULUI* I.Galea, sublinează Carmen-Narcisa Brașoveanu¹⁴, alternează vechile și noile teorii ale criticii literare, comunicarea dintre diferite curente literare, dubla perspectivă, cea a vieții interioare și cea a vieții exterioare, prin crearea de aplicații referențiale circulare și de identități situaționale care sunt supuse unei mișcări continue de transformare, remodelare și ajustare.

⁹ Idem, p. 231

¹⁰ Idem, p. 159

¹¹ Idem, p. 27

¹² Idem, p. 231

¹³ Mudure, M. *De la Victorianism la Postmodernism...*, p. 115

¹⁴ Idem, p. 17

V.Stanciu¹⁵ evidențiază deschiderea criticului I.Galea către mutațiile recente din literatură în volumul *Istoriile romanului*; prin compararea lui J.Barth cu J.Fowles, afirmă autorul articolului, I.Galea înțelege semnificația tranziției de la modernism la postmodernism, dovedind fuziunea perfectă dintre tradițional și modern. Perspectiva este interdisciplinară, situată la intersecția istoriei literare cu hermeneutica, sociologia literaturii și teoria literaturii, dovedind calitățile indispensabile ale gânditorului independent I. Galea.

Unele articole din acest volum se doresc a fi un omagiu și o respectuoasă continuare, ca de la discipol la mentor, a unor dintre liniile de forță ale *preocupărilor intelectuale* ale I.Galea. Aș menționa romanul *Ouida*¹⁶ supus atenției noastre de către M.Mudure, coordonatoarea acestui volum omagial, datorită curajului și a direcției cu care pune o serie de probleme tabu pentru societatea victoriană: piața maritală, adulterul, violența domestică, necesitatea acceptării divorțului. Prin modul de abordare a textului, autoarea dovedește măiestrie în vehicularea discursului feminist și de gen.

Reconcilierea principiilor tradiționale cu cele inovative, polarizarea dintre dilema morală și spiritul materialist care au caracterizat epoca victoriană, au creat, mai ales spre sfârșitul perioadei victoriene, un mediu propice dezvoltării unor atitudini progresive care vor avea ca rezultat propulsare lumii în modernitate. Oana-Meda Pălășanu¹⁷ ne oferă o dovadă în acest sens și anume cultivarea aproape exclusivă a senzualului, creșterea în popularitate a romanului care ilustrează predominant conflictul epocii victoriene dintre real și alegoric în care rolul de educator revine autorului și cititorului, ducând la o schimbare a accentului narativ pe viața interioară și psihologia personajului.

Aceste perspective duale, apropiere între victorianism și modernism pe de o parte și modernism și postmodernism pe de altă parte, se regăsesc și în alte articole care continuă astfel de preocupări intelectuale ale I.Galea. De exemplu, A.Radu argumentează aplicarea generală a ideilor modernului Bakhtin la victorianul Dickens. În timp ce M.Jucan vorbește de melodramă, componentă a kitch-ului, și rolul central în expresia culturală a modernității, având sorgința în dorința de evadare din realitate într-un trecut idilic, spectaculos, accesibil păturii de mijloc și respectiv culturii de masă¹⁸, R. Bularca vorbește de steampunk, o altă reciclare a tradiției, de data aceasta o mișcare culturală tipic postmodernă¹⁹. Merită menționată asocierea pe care R. Dimitriu o face în articolul dânsi dintre modernul A.Huxley și postmodernul M.Eliade²⁰. Și nu în cele din urmă, amintim aici analiza semantică din aceeași perspectivă duală a textului literar, autorul Ș.Oltean demonstrând că, alături de perspectiva personajului și perspectiva naratorului, denotația textului literar se regăsește în intersecția celor două lumi.

¹⁵ Idem, p. 235

¹⁶ Idem, p. 133

¹⁷ Idem, p. 199

¹⁸ Mudure, M. *De la Victorianism la Postmodernism...*, p. 67

¹⁹ Idem, p. 35

²⁰ Idem, p. 49

Nu întâmplător am lăsat la urmă, datorită caracterului lor inedit, *autoportretele* realizate (unul peste arcul de timp, prin crezul traducătorului I.Galea, celălalt prin adnotările cititorului I.Galea).

Ca un ultim omagiu adus acestei DOAMNE, T. Lăcătușu²¹ ne oferă un material vechi (1988), o contribuție la o masă rotundă organizată la Iași pe tema teoriei și practicii traducerii, nepublicat la momentul respectiv din cauza unei erori umane. Acest material este de o valoare incontestabilă: el conține un fel de crez al *TRADUCĂTORULUI* I.Galea și aș îndrăzni să afirm, fără a mă hazarda, un crez al traducătorului universal, aplicabil mai ales puhoiului de traduceri, unele de o calitate contestabilă, care sufocă piața cărții în zilele noastre în detrimentul valorii culturale. Este un crez care ar trebui să stea pe prima filă a oricărui manual de traductologie și interpretare, comparabil cu ilustrele crezuri literare E. A. Poe, R. W. Emerson sau W. Whitman. I. Într-o perioadă comunistă în care accesul la cultura universală era greoi și cenzurat, I.Galea vorbește despre importanța traducerilor pentru orice cultură și transpune în fapt acest lucru situându-se printre traducătorii de frunte ai literaturii britanice, talmăcind cu precădere din H. James. Conform acestui crez, un traducător bun trebuie să fie bilingv și bicultural, un interpret multiplu, care trece prin două faze, prima de personalizare și apoi a doua de depersonalizare în descifrarea textului ce urmează a fi tradus.

Alina Pamfil²² ne propune profilul unei profesioniste a lecturii, prin schițarea unui (auto) portret în adnotări. Autoarea ne prezintă atipic și succint dialogul dinamic și plural al d-nei Galea cu textul lecturat; elementele dialogale cu textul semnalate de dânsa pe marginea textului pe parcursul lecturii sunt interpretate de autoare ducând la concluzia că d-na Galea nu doar citea; cititoarea I. Galea lectura atent, viu, interogativ, uneori cu încântare.

Exceptând tematica unor articole care nu se regăsește în titlul și scopul volumului, exceptând unele greșeli de dactilografie care necesită corectare în cazul unei reeditări ale volumului, cartea este incontestabil o reușită.

Lucrarea constituie nu numai un omagiu adus omului, dascălului, traducătorului și cercetătorului I. Galea; prin valoarea științifică a articolelor incluse, acest volum constituie și o contribuție certă și valoroasă în sine la studierea literaturii victoriene, moderne și postmoderne. Nu în ultimul rând, această apariție editorială prilejuiește atât un *remember* emoționant cât și un *challenge* intelectual pentru cei care se vor apleca asupra paginilor ei și vor descifra valoarea acestei inițiative.

C.Novosivschei atinge în articolul dânssei aspecte legate de critica culturală a lui M.Arnold. Sensul primar al cuvântului *cultură* este de a *cultiva*, a *crește*²³, afirmă autoarea. De aici provine și asocierea culturii cu educația, adică *cultivarea/ creșterea minților prin educație*. Este, credem noi, mesajul transmis prin tot ceea ce a făcut I.Galea ca om, dascăl, traducător, eseist și critic literar.

²¹ Idem, p. 101

²² Idem, p. 187

²³ Mudure, M. *De la Victorianism la Postmodernism...*, p. 163

În final nu ne rămâne decât să o felicităm pe prof. dr. M.Mudure, inițiatoarea acestui proiect, pentru că ne-a facilitat această ‘reîntârire peste timp’, pentru faptul că a reușit să adune în aceste pagini contribuțiile I.Galea, preocupările sale intelectuale precum și amintiri cu și despre dânsa. Cred că motivația coordonatoarei volumului a fost una extrem de sugestivă: “[I.Galea] generoasă, întotdeauna dornică să afle ceva nou, era unul dintre acei profesori care nu se tem, ci se bucură de succesele foștilor studenți”²⁴.

Bibliografie

Galea, Ileana. *Studies in the English Novel of the First Half of the Twentieth Century*. Cluj-Napoca: UBB, 1987.

_____, V. Stanciu & L. Cotrău. *Studies in the Nineteenth Century Novel*. Cluj-Napoca: UBB, 1986.

_____. *Victorianism and Literature*. Cluj-Napoca: Edit. Dacia, 2000.

Mudure, Mihaela, *De La Victorianism La Postmodernism. In Memoriam Ileana Galea*, Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2013.

²⁴ Ibid, p. 133